

श्री सर्वोच्च अदालत
संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
फैसला

०६९-RB-००५५

मुद्दा:- करारबमोजिम गरी पाउँ ।

दोलखा जिल्ला, जिरी गाउँ विकास समिति वडा नं. ८ स्थित शिवाको
कन्स्ट्रक्सन प्रा.लि. को मञ्जुरी प्राप्त गरी शाश्वत निर्माण सेवा तथा
सप्लायर्सका प्रोपाईटर प्रेमबहादुर खड्काको छोरा ऐ. ऐ. बस्ने भेष बहादुर
खड्का ----- १

पुनरावेदक
वादी

विरुद्ध

नेपाल सरकार, स्थानीय विकास मन्त्रालय सिंहदरबार काठमाडौं ----- १
नेपाल सरकार, स्थानीय विकास मन्त्रालय, ग्रामिण सामूदायिक पूर्वाधार
विकास कार्यक्रम सहयोग ईकाई श्रीमहल पुलचोक ----- १
नेपाल सरकार, स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग
(डोलिडार)----- १
ग्रामिण कृषि सडक शाखा, जावलाखेल, ललितपुर ----- १
जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, ग्रामिण सामूदायिक पूर्वाधार विकास
कार्यक्रम (RCIW), जिल्ला कार्यक्रम सहयोग ईकाई (DPSU) दोलखा --- १
स्थानीय विकास अधिकारी, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय दोलखा
चरिकोट ----- १

प्रत्यर्थी
प्रतिवादी

जिल्ला विकास समिति, दोलखा चरिकोट ----- १
जिल्ला सडक सहयोग कार्यक्रम (District Road Support Program)
जावलाखेल, ललितपुर ----- १

शुरु तहमा फैसला गर्ने अदालत: पुनरावेदन अदालत, पाटन
फैसला गर्ने: माननीय न्यायाधीश श्री भरतप्रसाद अधिकारी
फैसला मिति: २०६९।९।२२

पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।९।२२ को फैसला उपर न्याय प्रशासन
ऐन, २०४८ को दफा ९ बमोजिम दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर
यस प्रकार छः

जिल्ला विकास समिति, दोलखा अन्तर्गत संचालित ग्रामिण सामूदायिक पूर्वाधार
अन्तर्गतको अँधेरीखोला बक्स कल्भर्ट निर्माण गर्न प्रस्तुत गरेको बोलपत्रमा मेरो प्रोपाइटरसीप
रहेको शाशेसुर निर्माण सेवा तथा सप्लायर्सको तर्फबाट मैले मिति २०६२।८।९ मा पेश
गरेको रु. २९,४६,६८६।३७ को बोलपत्र सर्वोत्कृष्ट भई विपक्षी ग्रामिण सामूदायिक
पूर्वाधार विकास कार्यक्रमको मिति २०६२।८।२२ प.सं. ०६२/६३ च.नं. ८४२ को पत्र
बमोजिम मिति २०६२।९।७ मा दुई पक्षीय सम्झौता गरी मिति २०६२।९।७ प.सं.
२०६२/६३ च.नं. ६६ को कार्यादेशको पत्र प्राप्त गरी कार्य प्रारम्भ गरेको थिएँ । उक्त
बोलपत्र र सम्झौताबमोजिमको निर्माण कार्य सम्पन्न गरी जिम्मा लगाई भुक्तानीका लागि
अन्तिम बील (रनिङ बील) पेश गरेकामा उक्त पूर्वाधार कार्यक्रमका पदाधिकारीहरुबाट
आत्मगत रुपमा नम्स प्रयोग गरी मैले पाउने रकमलाई अत्यन्तै न्यूनतम रकम निर्धारण
गरियो । चैचापघाट देखि अँधेरीखोलासम्म ५ कि.मि. टाढा २६१ घ.मि. गिटी र बालुवा
ढुवानी गर्न सरकारी दर अनुसार जम्मा १७०६९.४० मेन्डेज र प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ज्याला
जिल्लाको दररेट रु. १४५।— रहे अनुसार जम्मा रु. २४,७५,०६३।— हुन आउँछ भने
डोलिडारको गलत नम्स अनुसार गरेको स्टिमेटमा १६९० मेन्डेज अनुसार
रु.२,४५,०५०।— मात्र हिसाव हुन आउँछ । यसरी जानीजानी गलत नम्स तयार गरी
उक्त अँधेरीखोला बक्स कल्भर्ट निर्माण कार्य सम्झौता अनुसार राखेको इन्सुरेन्स रकम रु.
३,५०,०००।— रेलिङ्गको रु.४२,०००।— सरकारी नम्स अनुसारको दररेट भेरिएसनबाट

हुन आउने जम्मा रु.५५,८१,१००।— मध्ये रु.२३,००,०००।— मात्र प्राप्त गरी रु.३२,८१,०००।— रकम भुक्तानी पाउन बाँकी रहेको थियो । यसरी नेपाल कानून बमोजिम सरकारी दररेट निर्धारण गर्न मैले लिखित तथा मौखिक अनुरोध गर्दा तत्कालीन मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत norms for rate analysis अनुसारको ढुवानी वापत पाउनुपर्ने भुक्तानी दिन इन्कारी गरी विपक्षीहरूले निराधार रूपमा निर्धारण गरेको नम्सकै आधारमा भुक्तानी दिँदा मलाई मर्का नपर्ने भन्ने बेहोराको निर्णय प्रत्यर्थी मन्त्रालयबाट मिति २०६६।९।२४ मा गरी सो निर्णयलाई गुपचुप राखी मलाई सुसूचित हुने मौलिक हकबाट बञ्चित गरेका हुनाले सम्मानित सर्वोच्च अदालत समक्ष उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको रिट निवेदन प्रस्तुत गरेकामा करार ऐनमा निर्देश गरेबमोजिम बाटो अवलम्बन गर्नुपर्ने हुन्छ भनी मिति २०६६।८।१६ मा फैसला भयो र मिति २०६७।५।४ मा नक्कल सारी प्राप्त भएकाले उपचारार्थ मुद्दा गर्नुपर्ने कारण सृजना भएकाले २ वर्षको हदम्यादभित्र यो फिरादपत्र प्रस्तुत गरेको छु । विपक्षीहरूले मलाई भुक्तानी दिनुपर्ने भनी जुन रकम किटान गरेको हो, त्यसको दररेटको आधार के हो? नेपाल सरकारले प्रचलनमा ल्याएको स्वीकृत दररेट ५ कि.मि. दूरीमा मानिसले पैदलद्वारा ढुवानी गर्दा १ घ.मि. बराबरको सामाग्री पुऱ्याउन १ जना व्यक्तिको ८ घण्टाको दरले ६.५ जना मानिस लाग्दछ, सोही अनुपातमा विपक्षीकै दररेट अनुसार २६ जना लाग्ने स्वीकृत रेट निर्धारणबाट देखिन्छ । तर मलाई भुक्तानी दिनुपर्ने भनी तय गरेको बीलमा ६.५ जनामात्र देखाएको छ । तसर्थ विपक्षीहरूले निर्धारण गरेको दररेट नम्स गैरकानूनी र स्वेच्छाचारी छ । मैले पाउनुपर्ने रु. ३२,८१,०००।— विपक्षीहरूले मलाई भुक्तानी दिनुपर्ने दायित्वलाई पूरा नगरेका हुँदा विपक्षीहरू र म बीच भएको करार सम्झौताबमोजिम नेपाल सरकारले तोकेको दररेटको नम्सलाई आधार लिई मैले पाउनु पर्ने रकम विपक्षीहरूले तिर्नुपर्ने ठहर्‍याई भरी भराउसमेत गरी हक इन्साफ पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको भेषबहादुर खड्काको मिति २०६८।३।२६ को फिरादपत्र ।

करार ऐन, २०५६ को दफा ८९(२)घ अनुसार उक्त ऐन अन्तर्गत कुनै दावीका लागि मुद्दा गर्ने हदम्याद २ वर्षको हुन्छ । विपक्षी वादीले अँधेरीखोला, बक्स कल्भर्टको निर्माण कार्य गरे वापत २०६३ सालमा रकम भुक्तानी लिएकोमा सो रकम कम भयो भनी २०६८ सालमा दायर गरेको फिरादपत्र हदम्यादभित्रको छैन । स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ को दफा १७६ बमोजिम जिल्ला विकास समिति ऐ. ऐनको दफा १७७

अनुसार अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला स्वशासित र सङ्गठित संस्था भएकाले यस्ता संस्थाबाट भएका निर्णयहरूका हकमा यस विभाग, ग्रामिण कृषि सडक शाखा र जिल्ला सडक सहयोग कार्यक्रमलाईसमेत प्रतिवादी बनाउनु पर्ने होइन । विपक्षी वादी र जिल्ला विकास समिति दोलखा बीच भएको सम्झौता भएकाले यस विभाग, ग्रामिण सडक र जिल्ला सडक सहयोग कार्यक्रमले विपक्षी वादीलाई रकम तिर्नु बुझाउनु पर्ने होइन । ग्रामिण पूर्वाधार विकासको सुव्यवस्थाको लागि उपलब्ध श्रोत र साधनलाई एकद्वारा प्रणाली अनुरूप परिचालन र प्राविधिक व्यवस्थापन गर्नु पर्ने हुन्छ । यसको लागि Work Norms स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट २०५६ सालमा लागू गर्ने निर्णयानुसार स्वीकृत भैसकेकाले ग्रामिण पूर्वाधार विकास कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमहरू उक्त नम्सबमोजिम सम्पादन हुँदै आएको र विपक्षी वादीले सम्पन्न गरेको कार्य पनि उक्त कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालन भएको हो । विपक्षी वादीले Works Norms लाई स्वीकार गरी ठेक्का सम्झौता गरेको र रकम भुक्तानीसमेत भैसकेको हुँदा रकम भुक्तानीको लागि प्रयोग गरिएको नम्स त्रुटिपूर्ण छ भन्नु प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ३४ अनुसार विबन्धित हुने प्रष्ट भएकाले फिराद बदर गरी पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग, ग्रामिण कृषि सडक शाखा र जिल्ला सडक सहयोग कार्यक्रमको तर्फबाट महानिर्देशक भुपेन्द्रबहादुर बस्नेतको मिति २०६८।७।३ को प्रतिउत्तरपत्र ।

करार ऐन, २०५६ को दफा ८९ को उपदफा (२) को खण्ड(घ) अनुसार गरिएको दावी झुठा एवं हदम्याद भन्दा बाहिर रहेको छ । विपक्षी वादी र जिल्ला विकास समिति दोलखा बीच सम्झौता भएकाले कानूनद्वारा स्वायत्त संस्थाबाट भए गरेको निर्णयका हकमा यस इकाईलाई समेत प्रतिवादी बनाउनु नपर्ने हो । विपक्षी वादी र जिल्ला विकास समिति, दोलखाबीच सम्झौता भएको, ईकाई सम्झौता गरी पक्ष नभएकाले सम्झौतामा उल्लिखित कर्तव्य एवं दायित्व पालना गर्नुपर्ने कुरा फिरादमा उल्लेख नभएको, विपक्षी वादीले नेपाल सरकार स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट स्वीकृत Work Norms लाई स्वीकारी ठेक्का सम्झौता भएको र भुक्तानी पनि भैसकेको देखिँदा रकम भुक्तानी प्रयोजनको लागि प्रयोग गरेको नम्स त्रुटिपूर्ण भन्न मिल्दैन । हाल आएर रकम भुक्तानी दिने प्रयोजनको लागि प्रयोग गरिएको नम्स त्रुटिपूर्ण छ भन्नलाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ३४ अनुसार विवन्धनको सिद्धान्त आकर्षित भई फिरादी विवन्धित हुने प्रष्ट भएकाले वादी दावी खारेज गरी पाउँ

भन्नेसमेत बेहोराको स्थानीय विकास मन्त्रालय, ग्रामिण सामूदायिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम सहयोग ईकाई, स्थानीय विकास अधिकारी जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, दोलखा एवं जिल्ला विकास समिति दोलखाको एकै मिलान बेहोराको मिति २०६८।७।३ को छुट्टा छुट्टै प्रतिउत्तरपत्र ।

वादी र प्रतिवादी मध्येका जि.वि.स. दोलखा बीच भएको जुन करार सम्झौता हो सो बमोजिम कार्य सम्पन्न भै अन्तिम बील नै वादीले भुक्तानी लिई सकेपछि अब करारबमोजिम कुनै कार्य हुन बाँकी रहेको अवस्थाको विद्यमानता नै समाप्त भैसकेपछि करारमा नै उल्लेख नभएको कुरामा जुन नम्स प्रयोग गरिने भनी करारसमेत भएको हो सो नम्स बाहेकको अन्य तरीकाले वादीको मागदावी अनुसार भुक्तानी गर्नुपर्ने अवस्था नदेखिँदा विपक्षीहरू र म बीचमा मिति २०६२।९।७ मा भएको करार सम्झौता बमोजिम नेपाल सरकारले तोकेको दररेटको नम्सलाई आधार लिई विपक्षीहरूले रु. ३२,८१,०००।— मलाई तिर्न बुझाउन पर्ने ठहराई भरी भराउसमेत गरी पाऊँ भन्नेसमेतको वादी दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ भन्नेसमेत बेहोराको मिति २०६९।९।२२ को पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला ।

नेपालभित्र हुने निर्माण कार्यको भुक्तानीमा एकरूपता ल्याउन तत्कालीन श्री ५ को सरकार निर्माण तथा यातायात मन्त्रालयबाट २०४१ मा जारी गरेको निर्माण कार्यको दररेट विश्लेषण नम्सको दोश्रो संस्करण २०६४ अनुसार दोलखाको चैचाप भन्ने ठाउँ देखि निर्माण स्थल अर्धेरीखोलासम्म १ घनमीटर वालुवा तथा गिटी ढुवानी गर्न ६५.४ जना मानिस लाग्नेमा उक्त परियोजनामा २६१.४ घ मिटर वालुवा गिटी ढुवानी गर्न १७०६९.४० जना मानिस लागेका र प्रतिव्यक्ति १४५। का दरले लाग्ने जम्मा रु. २४,७५,०६३। हुन आई सो नम्स अनुसार भुक्तानी पाउनु पर्ने हो । तर विपक्षी जिल्ला विकास समितिको कार्यालय दोलखा र मेरो बीच २०६२।५।६ मा भएको करार सम्झौतामा DOLIDAR को Work Norms लागू हुने भनी नबोलिएको अवस्थामा सो DOLIDAR को Work Norms लाई स्वीकारेको भनी जवरजस्ती प्रमाणमा लगाई फैसला भएको छ । मैले सकार गरेको करारको एकमुष्ठ रकम रु. २९,६३,०८४/८७ भित्र विमाको रकमसमेत जोडेर राखिएको तर्फ एवं कल्भर्ट निर्माण गर्दा रेलिडको लागि ६.९ रनिड मी. लाग्ने भनी उल्लेख भए पनि पछि विपक्षहरूले दिएको नक्सा बमोजिम ४२ रनिड मिटर लागेकामा सो दावीको सम्बन्धमासमेत केही नबोली अन्तिम बील बुझी पाऊँ भनी निवेदनसम्म दिई हालसम्म मैले

जम्मा पाउनु पर्ने रकममध्ये रु. २३,००,०००। मात्र प्राप्त गरी धरौटी लगायत बीलको रु. ३२,८१,०००।— रकम तिर्न बुझाउन बाँकी नै रहेकामा निर्माण कार्यको अन्तिम बीलको रकम भुक्तानी लिई सकेपछि करारबमोजिमको कुनै कार्य हुन बाँकी रहेको अवस्था नै समाप्त भइसकेको भन्ने आधार लिई फिराद माग दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला करार ऐन, २०५६ को दफा ७४ र प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ प्रतिकूल भई त्रुटिपूर्ण हुँदा उल्टी गरी पाऊँ भन्नेसमेत बेहोराको मिति २०७०।२।२८ को वादी शिवाको कन्स्ट्रक्सन प्रा.लि. को मञ्जुरीले शाशैसुर निर्माण सेवा तथा सप्लायर्सका प्रोप्राइटर भेषबहादुर खड्काको पुनरावेदनपत्र ।

नियमबमोजिम पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक वादीका तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री केदार गौतमले वादी प्रतिवादी बीच भएको मिति २०६२।९।७ को निर्माण सम्झौता अनुसारको काम सम्पन्न गरी अन्तिम बील भुक्तानी लिने क्रममा विपक्षीहरूले चैचाव देखि अँधेरीखोलासम्म ५ कि.मी. टाढा मानिसले बोकेर पैदल पुर्‍याउन लाग्ने ६५.४ जना मानिसको २६१ घ.मी. निर्माण सामग्री ढुवानी गर्न नेपाल सरकारले तोकेको नम्स प्रयोग गरी भुक्तानीको रकम निर्धारण गर्नु पर्नेमा सो नगरी स्वेच्छाचारी रूपमा डोलिडारले तयार गरेको नम्स प्रयोग गरी भुक्तानी पाउनु पर्ने रकम अत्यन्त न्यून निर्धारण गरी मेरा पक्षले काम सम्पन्न गरी अन्तिम बीलबमोजिम पाउनु पर्ने रु. ५५,८१,०००। मध्ये रु. २३,००,०००। मात्र भुक्तानी दिई रु. ३२,८१,०००। विपक्षीहरूले भुक्तानी नगरी करारीय दायित्व पूरा नगरेका हुँदा पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला बदर गरी भुक्तानी हुन बाँकी रकम भरी भराउ गर्ने गरी फैसला हुनु पर्ने भनी गर्नु भएको बहस सुनियो । विद्वान अधिवक्ताले गर्नु भएको बहस सुनी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मिलेको छ छैन र वादी पक्षको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने हो होइन भन्ने विषयमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा म र जिल्ला विकास समिति दोलखा बीच भएको मिति २०६२।९।७ को अँधेरीखोला बक्स कल्भर्ट निर्माण सम्झौता अनुसार नेपाल सरकारले प्रचलनमा ल्याएको स्वीकृत दररेट ५ कि.मि. दूरीमा मानिसले पैदलद्वारा ढुवानी गर्दा १ घ.मि. बराबरको सामग्री पुर्‍याउन १ जना व्यक्तिको ८ घण्टाको दरले ६.५ जना मानिस

लाग्दछ, सोही अनुपातमा विपक्षीकै दररेट अनुसार २६ जना लाग्ने स्वीकृत रेट निर्धारणबाट देखिएकोमा मलाई भुक्तानी दिनुपर्ने भनी तय गरेको बीलमा ६.५ जनामात्र देखाई विपक्षीहरूले निर्धारण गरेको दररेट नम्स गैरकानूनी र स्वेच्छाचारी छ । मैले पाउनुपर्ने रु. ३२,८१,०००।— विपक्षीहरूले मलाई भुक्तानी दिनुपर्ने दायित्वलाई पूरा नगरी करारीय दायित्वलाई उपेक्षा गरी करारीय दायित्व पूरा नगरेका हुँदा विपक्षी र म बीचमा मिति २०६२।९।७ मा भएको करार सम्झौता बमोजिम नेपाल सरकारले तोकेको दररेटको नम्सलाई आधार लिई मैले विपक्षीहरूबाट पाउनु पर्ने रु. ३२,८१,०००। विपक्षीहरूले तिर्न बुझाउन पर्ने ठहराई भरी भराउ गरी पाऊँ भन्ने मुख्य फिराद दावी देखिन्छ । स्थानीय विकास मन्त्रालय अन्तर्गत विभिन्न निकाय मार्फत सञ्चालित विभिन्न पूर्वाधार विकास व्यवस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउनका लागि Works Norms For Agriculture And Rural Roads स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट २०५६ मा स्वीकृत गरी लागू गरिएको र विपक्षीले सम्पन्न गरेको कार्य पनि उक्त कार्यक्रम अन्तरगत सञ्चालित कार्यक्रम भएकाले उक्त नम्स वादीको हकमा पनि निर्विवाद लागू हुने हुँदा ढुवानीको लागि प्रयोग गरिएको प्रति घनमिटर ६.५ जना व्यक्ति लाग्ने नम्स गैर कानूनी र स्वेच्छाचारी नभएको र स्थानीय विकास मन्त्रालयको विकास निर्माण कार्यका लागि स्वीकृत नम्स हो । विपक्षी वादीले नेपाल सरकार स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट स्वीकृत Works Norms for Agriculture and Rural Roads लाई स्वीकार गरी ठेक्का सम्झौता भई कार्य सम्पन्न गरी भुक्तानीसमेत भइसकेकोमा हाल आएर रकम भुक्तानी दिने प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिएको नम्स त्रुटिपूर्ण छ भन्न विवन्धनको सिद्धान्तले दिंदैन भन्ने प्रतिउत्तर परेको देखिन्छ । निर्माण कार्य सम्पन्न भइसकी अन्तिम बीलको रकम भुक्तानीसमेत लिई सकेपछि करार बमोजिमको कुनै कार्य हुन बाँकी रहेको अवस्था नै समाप्त भइसकेकाले वादी दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ भनी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला उपर वादीको प्रस्तुत पुनरावेदन परेको देखियो ।

यसमा नेपालभित्र हुने निर्माण कार्यको भुक्तानीमा एकरूपता ल्याउन नेपाल सरकारले निर्माण कार्यको दररेट विश्लेषण नम्स तयार गरी लागू भएको अवस्थामा मैले निर्माणकार्य सम्पन्न गरी अन्तिम बील भुक्तानीका लागि माग गरेपछि विपक्षीहरूले सो नम्सको आधारमा भुक्तानी रकम निकर्गेल नगरी स्वेच्छाचारी रुपमा DOLIDAR द्वारा तयार गरेको गलत नम्सको आधारमा भुक्तानी रकम ज्यादै न्यून निकर्गेल गरेको कार्यलाई मान्यता दिने गरी

वादी दावी नपुग्ने भनी तथा बीमा रकम र रेलिडको लागि खर्च भएको रकमको बारेमा केही नबोली भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उल्टी गरी फिराद दावी बमोजिम गरी पाउँ भन्ने पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा विचार गर्दा विपक्षी जिल्ला विकास समिति दोलखासमक्ष अँधेरीखोला बक्स कल्भर्ट निर्माणका लागि आह्वान गरेको बोलपत्रमा यी पुनरावेदक वादीले पेश गरेको बोलपत्र सर्वोकृष्ट भई सो कार्यकालागि दुईपक्ष बीच सम्झौता भएको देखिन्छ । वादीले सम्पन्न गरेको कार्य ग्रामिण पूर्वाधार विकास कार्यक्रम अन्तरगत सञ्चालित कार्यक्रम भएको र स्थानीय विकास मन्त्रालय अन्तरगत विभिन्न निकाय मार्फत सञ्चालित विभिन्न पूर्वाधार व्यवस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउनका लागि स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट २०५६ सालमा स्वीकृत गरेको Works Norms for Agriculture and Rural Roads को नम्स वादीको हकमा पनि निर्विवाद रूपमा नै लागू हुने भनी प्रतिवादीहरुको प्रत्युत्तरबाट खुल्न आएको छ । यी पुनरावेदक वादीले सम्पन्न गरेको कार्य ग्रामिण पूर्वाधार विकास कार्यक्रम अन्तरगत सञ्चालित कार्यक्रम नभई छुट्टै कार्यक्रम भएको भन्ने पुनरावेदक वादीको जिकिर नभई केवल नेपाल सरकारद्वारा तयार गरेको नम्स अनुसार भुक्तानी रकम हिसाव गर्नु पर्ने भन्ने रहेको देखिन्छ । ग्रामिण पूर्वाधार विकास कार्यक्रम अन्तरगतको कार्यको लागि बोलपत्र पेश गरी सोही अनुसार DOLIDAR को Work Norms बमोजिम नै सम्झौता भई सम्झौता अनुरूपको कार्यसमेत सम्पन्न गरी अन्तिम बील भुक्तानीसमेत भइसकेको भन्ने देखिएकाले हाल आएर रकम भुक्तानी दिने प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिएको नम्स गैरकानूनी र स्वेच्छाचारी भएकाले नेपाल सरकारले तोकेको नम्सबमोजिम हुवानी तथा निर्माणको दररेट अनुसार भुक्तानी पाउनुपर्छ भन्ने यी पुनरावेदक वादीको जिकिर विवन्धनको सिद्धान्त विपरीत हुन जान्छ । त्यस्तै करार ऐन २०५६ को दफा ७४ मा “करार गर्ने प्रत्येक पक्षले करारबमोजिमको दायित्व पूरा गर्नु पर्छ” भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा यी पुनरावेदक वादीले करारबमोजिमको कार्य सम्पन्न गरिसकेपछि विपक्षीहरुले करारबमोजिम अन्तिम बील भुक्तानी गर्न नमानेको वा नगरेको भन्ने देखिएन । पुनरावेदक वादीले सम्झौता अनुसारको काम सम्पन्न गरी विपक्षीबाट अन्तिम बीलसमेत भुक्तानी लिइसकेको देखिँदा पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन ।

तसर्थ माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट करार सम्झौताबमोजिमको कार्य सम्पन्न भई अन्तिम बील नै वादीले भुक्तानी लिईसकेपछि अब करारबमोजिमको कुनै कार्य हुन बाँकी रहेको अवस्थाको विद्यमानता नै समाप्त भइसकेपछि करारमा नै उल्लेख नभएको कुरामा जुन नम्स प्रयोग गरिने भनी करारसमेत भएको हो सो नम्स बाहेकको अन्य तरिकाले वादीको मागदावी अनुसार भुक्तानी गर्नु पर्ने अवस्था नदेखिँदा वादी दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।९।२२ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: (उपरजिष्टार) इन्दिरा शर्मा

कम्प्यूटर टाइप: प्रेमबहादुर थापा

इति सम्बत् २०७२ साल पौष २३ गते रोज ५ शुभम् -----